

Met de samenleving werken naar een toereikend geheel aan ontmoetingsinitiatieven

Visie op ontmoetingsinitiatieven in de gemeente Lochem

Inhoud

Waarom ontmoetingsinitiatieven?	3
1. De samenleving krijgt te maken met meer en zwaardere problematiek.....	3
1.1 Samenleving en inwoners lossen steeds meer zelf op.....	3
• Overheid trekt zich terug	3
• Inwoners, wijken en kernen zijn betrokken op elkaar.....	3
1.2 De zorgbehoefte in de wijken en kernen neemt toe	3
• Vergrijzing.....	3
• Mensen blijven langer thuis wonen	3
• Extramuralisering in de GGZ	4
Onze ambitie.....	5
2. Voor iedereen die er behoefte aan heeft is een passend ontmoetingsinitiatief bereikbaar.....	5
2.1 Ontmoeting is krachtig	5
• Ontmoeting heeft een positieve invloed op gezondheid en welbevinden	5
• Ontmoeting leidt tot onderlinge contacten en onderlinge zorg.....	5
• Ontmoeting kan leiden tot kruisbestuiving.....	5
• Ontmoeting draagt bij aan preventie en vroegsignalering.....	5
2.2 Ieder mens is anders	5
• Verschillende persoonskenmerken, behoeften en voorkeuren	5
• Diverse zorgvragen	5
2.3 Ontmoetingsinitiatieven kunnen bijdragen aan een zinvolle daginvulling in de eigen omgeving ..	6
• Een zinvolle daginvulling is belangrijk	6
• Mensen blijven graag in hun eigen omgeving	6
• Zinvolle daginvulling in de eigen omgeving draagt bij aan leefbaarheid	6
2.4 Bereikbaar.....	6
• Rekening houden met afnemende mobiliteit	6
• Organiseren van vervoer brengt ontmoeting met zich mee	6
• Daginvulling bij lokale initiatieven kan vervoer eenvoudiger maken	6
Uitgangspunten	7
3. Met de samenleving werken naar een toereikend geheel aan ontmoetingsinitiatieven	7
3.1 Samen met de samenleving	7
• Wijken, kernen en inwoners organiseren ontmoeting zoveel mogelijk zelf	7
• De gemeente faciliteert en stimuleert.....	7
3.2 Werken naar een toereikend geheel.....	8
• Aansluiten bij en in stand houden van het pluriforme aanbod	8
• Het aanbod van ontmoetingsinitiatieven kan nog groeien	8
• Zorgvuldigheid	9

Waarom ontmoetingsinitiatieven?

1. De samenleving krijgt te maken met meer en zwaardere problematiek

In de samenleving steeds meer initiatieven opgezet in het kader van zorg en welzijn. Tegelijkertijd neemt de zorgbehoefte in wijken en kernen toe. Vrijwilligers en verenigingen krijgen dus te maken met meer en zwaardere problematiek. Hoe stellen we hen in staat hier mee om te gaan?

1.1 Samenleving en inwoners lossen steeds meer zelf op

- **Overheid trekt zich terug**

Er is een omslag gaande van de klassieke verzorgingsstaat, waarin de overheid snel bijspijng om in te grijpen in levens van mensen, naar de participatiesamenleving. Er wordt steeds meer van inwoners verwacht dat zij hun eigen leven organiseren, ook wanneer er sprake is van tegenslagen. Aan de ene kant is dit noodzakelijk om de stijgende zorgkosten in bedwang te houden. Aan de andere kant heeft het ook meerwaarde wanneer mensen voor elkaar zorgen. Als gevolg hiervan trekken ook zorgaanbieders zich meer terug uit de kernen en wijken. Door deze omslag zijn de samenleving en inwoners steeds meer genoodzaakt om zelf in actie te komen. De terugtrekkende beweging van de overheid is niet alleen zichtbaar op het terrein van zorg en welzijn, maar ook in het accommodatiebeleid. De gemeente Lochem heeft als uitgangspunt dat alleen in gemeentelijke kerntaken wordt geïnvesteerd. Dit betekent dat er een bezuinigingsopgave ligt voor de buurthuizen.

- **Inwoners, wijken en kernen zijn betrokken op elkaar**

In de Lochemse samenleving zit heel veel kracht. Er zijn allerlei onderlinge verbanden en verenigingen en het naoberschap is sterk ingebakken in de cultuur. Inwoners, wijken en kernen nemen initiatieven om voor elkaar te zorgen en organiseren allerlei activiteiten. In *Ontmoetingsplekken in de gemeente Lochem*¹ is te zien dat in de verschillende kernen en wijken ontzettend veel gebeurt op het gebied van ontmoeting. Er worden inloopochtenden, koffiemomenten en samen eten georganiseerd. Dit laat de kracht van de Lochemse samenleving zien.

1.2 De zorgbehoefte in de wijken en kernen neemt toe

De zorgbehoefte in wijken neemt zowel in aantallen als in zwaarte toe. Dit is het gevolg van een aantal trends.

- **Vergrijzing**

In Lochem is sprake van vergrijzing. De prognose is dat het percentage inwoners dat ouder is dan 85 jaar gaat groeien van 3,2% in 2016 naar 4,3% in 2026 en 9% in 2046.²

- **Mensen blijven langer thuis wonen**

Overheidsbeleid is er steeds meer op gericht dat mensen zo lang mogelijk thuis, in hun eigen omgeving, kunnen blijven wonen. Dit heeft een aantal gevolgen voor de wijken:

- **Toenemend aantal thuiswonende mensen met zorgbehoefte**

Een aantal jaar geleden kwamen mensen met zorgbehoeften eerder in een verzorgingstehuis terecht. Tegenwoordig blijven ze langer in hun eigen omgeving. In hun zorgbehoefte moet door de eigen omgeving en vanuit bijvoorbeeld de Wmo of de WLZ worden voorzien.

Een voorbeeld van de toenemende zorgbehoeften is dementie. Niet alleen blijven mensen met dementie langer thuis wonen, het aantal mensen met dementie stijgt ook. De prognose is dat het aantal dementerenden in de gemeente Lochem gaat stijgen van 800 in 2015 naar 1100 in 2025 en 1600 in 2040.³

¹ Spectrum & SWL (2018). Ontmoetingsplekken in de gemeente Lochem

² Monitor Wonen-Zorg Provincie Gelderland 2016. Gemeente Lochem – Factsheet.

³ Mensen met dementie per gemeente. TNO (2016), in opdracht van Alzheimer Nederland.

- **Toenemende druk op mantelzorgers**
Doordat mensen met zorgbehoeften langer thuis blijven wonen, neemt de druk op mantelzorgers toe. Dit kan leiden tot overbelasting, maar ook tot vereenzaming van de mantelzorgers.
- **Eenzaamheid**
Langer thuis blijven wonen kan eenzaamheid met zich meebrengen. Zo geeft 42% van de inwoners van Lochem van 75 en ouder aan zich matig tot zeer ernstig eenzaam te voelen.⁴
- **Extramuralisering in de GGZ**
Vanuit de GGZ en Beschermd Wonen wordt ingestoken op het zo snel mogelijk terugkeren in de eigen omgeving. Dit betekent dat inwoners met psychische klachten eerder in de wijken en kernen terecht komen en daar hun eigen leven moeten oppakken.

⁴ Monitor Volwassenen en Ouderen GGD 2016

Onze ambitie

2. Voor iedereen die er behoefte aan heeft is een passend ontmoetingsinitiatief bereikbaar

Een van de antwoorden op de toenemende zorgbehoefte waar de samenleving mee te maken krijgt is dat mensen terecht kunnen bij ontmoetingsinitiatieven die bij hen passen. We streven daarbij naar een toereikend geheel aan ontmoetingsinitiatieven. Dit is het antwoord omdat er veel kracht zit in ontmoeting. Bovendien bieden ontmoetingsinitiatieven kansen voor zinvolle daginvulling. Een deel van de mensen die nu naar dagbesteding gaan en daarbij uit hun eigen omgeving moeten, kunnen door inloop op een ontmoetingsplek dichtbij wellicht langer in hun eigen omgeving blijven.

Mensen hebben echter verschillende behoeften en daarom is er niet één uniforme oplossing voor iedereen. Bovendien is alleen de aanwezigheid van een ontmoetingsinitiatief niet voldoende: diegene moet er ook kunnen komen. Daarom is de ambitie dat er *voor iedereen die er behoefte aan heeft een passend ontmoetingsinitiatief bereikbaar is*.

2.1 Ontmoeting is krachtig

- **Ontmoeting heeft een positieve invloed op gezondheid en welbevinden**

Uit diverse onderzoeken blijkt de positieve invloed van het hebben van sociale relaties en sociale contacten op zowel fysieke als mentale gezondheid. Het hebben van een netwerk levert sociale steun op, bijvoorbeeld om gezonde keuzes te maken. Voor ouderen geldt dat een groter netwerk het aantal activiteiten dat iemand onderneemt vergroot. Doordat iemand actiever is, gaat diegene ook gezonder eten. Daarnaast bevordert het hebben van een netwerk sociale steun, het ervaren geluksgevoel, welzijn, humeur en emoties. Het hebben van contacten beperkt bovendien de negatieve effecten van psychologische stress en vergroot de mogelijkheden om met tegenslagen om te gaan.⁵ Tot slot gaat ontmoeting ook eenzaamheid tegen.

- **Ontmoeting leidt tot onderlinge contacten en onderlinge zorg**

Sociale relaties kunnen beginnen bij of zich ontwikkelen door ontmoeting. Wanneer mensen elkaar ontmoeten, raken ze betrokken op elkaar. Betrokkenheid leidt vervolgens tot onderlinge zorg. Het kunnen zorgen voor anderen, heeft bovendien weer een positief effect op de eigen gezondheid.⁶

- **Ontmoeting kan leiden tot kruisbestuiving**

Wanneer mensen elkaar ontmoeten, wisselen ze ideeën en ervaringen uit. Hierdoor kunnen activiteiten binnen wijken en kernen of dwars daar doorheen elkaar versterken.

- **Ontmoeting draagt bij aan preventie en vroegsignalering**

Onder andere door bovengenoemde punten draagt ontmoeting bij aan preventie. Daarnaast kunnen vrijwilligers in ontmoetingsinitiatieven een belangrijke rol spelen in vroegsignalering.

2.2 Ieder mens is anders

- **Verschillende persoonskenmerken, behoeften en voorkeuren**

Ieder mens heeft zijn of haar eigen persoonskenmerken, behoeften en voorkeuren. Mensen worden lid van verenigingen, bezoeken ontmoetingsplekken en gaan naar evenementen die bij hen passen. Het aanbod moet daarom aansluiten bij de diversiteit die er bestaat onder de inwoners van Lochem.

- **Diverse zorgvragen**

De zorgvragen van de verschillende inwoners lopen uiteen. Deze diverse zorgvragen, variërend van dementie tot GGZ-problematiek en eenzaamheid, zijn niet allemaal op dezelfde manier te beantwoorden. Het uitgangspunt is dat deze problematiek niet anders is dan andere persoonskenmerken, behoeften en voorkeuren. Er moet echter wel de benodigde expertise aanwezig of oproepbaar zijn wanneer iemand met een zorgvraag aanwezig is op een ontmoetingsplek.

⁵ Movisie (2016). Wat werkt bij sociaal en gezond?

⁶ Movisie (2016). Wat werkt bij sociaal en gezond?

2.3 Ontmoetingsinitiatieven kunnen bijdragen aan een zinvolle daginvulling in de eigen omgeving

- **Een zinvolle daginvulling is belangrijk**
Een daginvulling die zinvol is geeft mensen het gevoel dat ze er toe doen en geeft hen ritme. Voor verschillende groepen mensen is dit van belang. Een voorbeeld hiervan is dementie. Vanuit de werkgroep daginvulling van Dementievriendelijk Lochem is aangegeven dat een zinvolle daginvulling heel belangrijk is voor mensen met dementie. Deze werkgroep gaf bovendien aan dat de huidige dagbesteding niet altijd de beste oplossing is.
- **Mensen blijven graag in hun eigen omgeving**
Zowel mensen zelf als vrijwilligersinitiatieven en de toegang geven aan dat mensen graag in hun eigen omgeving blijven voor hun daginvulling. Dit heeft bovendien de meerwaarde dat het netwerk in de eigen omgeving in stand blijft of zelfs wordt uitgebreid. Het is dus van belang om daginvulling zo dicht mogelijk bij de inwoner te organiseren.
- **Zinvolle daginvulling in de eigen omgeving draagt bij aan leefbaarheid**
De leefbaarheid in de kernen is een belangrijk thema in zowel het coalitieakkoord 'Dichtbij, durven, doen!' en de toekomstvisie 'Lochem verbindt prachtig'. Ontmoeting, het kunnen komen tot een zinvolle daginvulling in de eigen omgeving en verbinding met professionele zorg kunnen daar een belangrijke bijdrage aan leveren.

2.4 Bereikbaar

- **Rekening houden met afnemende mobiliteit**
Lochem is een gemeente met behoorlijke geografische afstanden. Veel mensen wonen bovendien in het buitengebied. Wanneer mensen ouder worden of om andere redenen minder mobiel worden, kan de bereikbaarheid van ontmoetingsinitiatieven voor hen afnemen. Vervoer is dus een belangrijk aspect van ontmoeting.
- **Organiseren van vervoer brengt ontmoeting met zich mee**
Vervoer biedt echter ook kansen. Mensen die samen naar een activiteit rijden, ontmoeten elkaar al voordat de activiteit begonnen is. Op verschillende plekken wordt al geprobeerd het vervoer vorm te geven.
- **Daginvulling bij lokale initiatieven kan vervoer eenvoudiger maken**
Wanneer mensen hun daginvulling bij een lokaal initiatief vorm kunnen geven en daardoor niet naar dagbesteding hoeven, wordt het vervoer weer eenvoudiger. Zij hoeven niet meer naar een andere kern met een busje, maar kunnen in sommige gevallen zelfs lopend.

Uitgangspunten

3. Met de samenleving werken naar een toereikend geheel aan ontmoetingsinitiatieven

De ambitie is dat er voor iedereen die daar behoefte aan heeft een passend ontmoetingsinitiatief bereikbaar is. Dat betekent dat we toe willen werken naar een toereikend geheel aan ontmoetingsinitiatieven. Deze ambitie willen we samen met de samenleving bereiken.

3.1 Samen met de samenleving

- **Wijken, kernen en inwoners organiseren ontmoeting zoveel mogelijk zelf**
 - **Meerwaarde**

Inwoners weten het beste wat er leeft in hun wijk, in hun kern of bij hun bureaus. Inwonersinitiatieven kunnen dan ook het beste aansluiten bij wat de wensen zijn. Het heeft daarom de voorkeur het initiatief bij de inwonersinitiatieven te leggen en niet bij de gemeente. Inwonersinitiatieven kunnen een meerwaarde creëren die de gemeente nooit zou kunnen bereiken.
 - **Dichtbij**

Wanneer inwoners onderling ontmoeting organiseren, gebeurt dat automatisch in hun nabije omgeving. Hierdoor wordt de ontmoeting meer laagdrempelig en toegankelijk. Inwoners ontwikkelen en behouden hun netwerk meer in hun eigen omgeving. Door een groter netwerk in de eigen omgeving kunnen inwoners wanneer hun zorgbehoeften toenemen langer in hun eigen omgeving blijven wonen.
 - **Kernen en wijken vinden het van belang dat inwoners zo lang mogelijk in hun eigen omgeving kunnen blijven**

De vele al aanwezige ontmoetingsinitiatieven laten zien dat kernen en wijken het belangrijk vinden dat inwoners zo lang mogelijk in hun eigen omgeving, in hun eigen kern of wijk, kunnen blijven. Hier willen mensen in de kernen en wijken vaak zelf ook hun best voor doen. Deze energie en motivatie is van groot belang.
 - **Initiatieven in en vanuit kernen en wijken bevorderen leefbaarheid**

Wanneer kernen en wijken het voortouw nemen in het organiseren van ontmoeting, ontstaat sociale cohesie en onderlinge betrokkenheid. Ook in het organiseren zelf vindt ontmoeting plaats. Dit komt ten goede van de leefbaarheid.
- **De gemeente faciliteert en stimuleert**
 - **Inwonersinitiatieven bestaan uit vrijwilligers en die hebben behoefte aan de juiste kennis, kunde en middelen**

Aan vrijwilligers kunnen niet dezelfde eisen worden gesteld als aan professionals en professionele organisaties. Toch staan zij door de in hoofdstuk 1 beschreven trends voor grote uitdagingen. De gemeente heeft een rol in het faciliteren van kennis, expertise en eventueel middelen. Dit kan per ontmoetingsinitiatief verschillend zijn. Iedere vrijwilliger en ieder initiatief heeft immers eigen kwaliteiten en expertise.
 - **Een stimulerende gemeente kan inwoners uitdagen een stapje verder te denken en te gaan**

Een gemeente die laat zien wat de mogelijkheden zijn, kan inwoners de handschoen doen oppakken. Daarbij is het van groot belang dat de gemeente naast de stimulerende rol ook de faciliterende rol met verve speelt. Het waarderen en serieus nemen van vrijwilligers is hierbij essentieel.
 - **Energie van inwoners en vrijwilligers blijft behouden**

Een gemeente die teveel beperkingen oproept of teveel sturend probeert te zijn kan de energie bij vrijwilligers doen afnemen. Wanneer de gemeente de faciliterende rol goed vervult, kan de energie van inwoners en vrijwilligers behouden worden. Juist deze energie is zo belangrijk voor het slagen van ontmoetingsinitiatieven.

- **Samenhang**
De gemeente kan verschillende initiatieven bij elkaar brengen en de samenhang met professionele zorg bewaken. Hierdoor kunnen initiatieven elkaar aanvullen, van elkaar leren en kan er op de juiste momenten professionele hulp worden ingeschakeld.
- **In het accommodatiebeleid heeft de functie 'ontmoeting' geen prioriteit**
Het accommodatiebeleid gaat er vanuit dat de gemeente qua huisvesting slechts verantwoordelijk is voor haar kerntaken. De functie 'ontmoeting' valt hier niet onder. Dit kan spanning opleveren met het stimuleren en faciliteren van ontmoetingsinitiatieven. Ontmoetingsinitiatieven en het in stand houden van accommodaties kunnen elkaar zelfs versterken. In maatwerk per kern en wijk moet worden bekeken hoe deze verhoudingen liggen en wat er mogelijk en nodig is.

3.2 Werken naar een toereikend geheel

Een toereikend geheel betekent dat er voor iedereen die er behoefte aan heeft een ontmoetingsinitiatief dat bij hem of haar past bereikbaar is. Er is nog groei mogelijk in het aanbod van ontmoetingsinitiatieven, maar het is belangrijk om aan te sluiten bij het pluriforme aanbod dat al bestaat. Tot slot is het van belang om eventuele uitbreiding van ontmoetingsplekken en het toevoegen van zinvolle daginvulling zorgvuldig aan te pakken.

- **Aansluiten bij en in stand houden van het pluriforme aanbod**
 - **Pluriform aanbod betekent voor ieder wat wils**
Ieder mens is uniek en heeft eigen wensen en behoeften. Deze wensen en behoeften kunnen onder andere worden beïnvloed door persoonlijke omstandigheden, door karakter, door levensbeschouwing of door levensfase. In het rapport *Ontmoetingsplekken in de gemeente Lochem* is te zien dat er in Lochem sprake is van een veelkleurig aanbod van ontmoetingsinitiatieven.⁷ Dit aanbod biedt meerwaarde en is daarom de moeite waard om te behouden.
 - **Aansluiten bij waar de energie zit**
Van de verschillende ontmoetingsinitiatieven gaat veel kracht uit. Deze initiatieven worden veelal door vrijwilligers georganiseerd. Dit zijn gepassioneerde mensen met energie om voor elkaar te zorgen en de onderlinge samenhang te versterken. De gemeente moet aansluiten op deze energie en kracht en deze versterken.
 - **Vraaggericht werken**
Omdat ieder mens eigen behoeften en wensen heeft en die veelkleuriger zijn dan in een beleidsdocument kan worden opgeschreven, is het belangrijk om in de praktijk vraaggericht te werken. In de verschillende wijken en kernen gebeurt dit al. De gemeente moet hier op aansluiten.
- **Het aanbod van ontmoetingsinitiatieven kan nog groeien**
 - **Spectrum en SWL wijzen een aantal plekken aan waar vraag en aanbod nog beter op elkaar kan worden afgestemd**
Spectrum en SWL noemen onder andere de Gravenbuurt, Zuiderenk en Gorsel als plekken waar de vraag en het aanbod nog niet optimaal op elkaar zijn afgestemd.⁸ Dit laat zien dat er nog groei mogelijk is in het aanbod van ontmoetingsinitiatieven.
 - **Aanbod van ontmoetingsinitiatieven is nog niet dekkend voor de hele week**
Veel ontmoetingsinitiatieven organiseren een of meerdere keren per maand samen eten, koffie-ochtenden of periodieke activiteiten. Er is ook nog groei mogelijk met betrekking tot inloop. Bovendien is het aanbod in weekenden en rond feestdagen lager, terwijl er juist dan ook behoefte aan is.
 - **Ontmoetingsinitiatieven voor mensen met een zwaardere zorgvraag**
Wanneer de zorgvraag van mensen zwaarder wordt, wordt het voor de

⁷ Spectrum & SWL (2018). Ontmoetingsplekken in de gemeente Lochem

⁸ Spectrum & SWL (2018). Ontmoetingsplekken in de gemeente Lochem

ontmoetingsinitiatieven ingewikkelder om in de behoeften van deze mensen te voorzien. Voor mensen met een zwaardere zorgvraag wordt op dit moment, wanneer de situatie daar om vraagt, vaak een indicatie voor dagbesteding afgegeven. Zowel de toegang als zorgaanbieders geven aan dat het goed zou zijn wanneer deze mensen zoveel mogelijk in hun eigen wijk of kern kunnen blijven. Hierin kan nog een slag gemaakt worden, bijvoorbeeld door samenwerking tussen ontmoetingsinitiatieven en professionele zorgaanbieders.

- **Kansen voor mensen met een participatiewens**

Ontmoetingsinitiatieven, zeker de initiatieven met ruimere openingstijden, bieden kansen voor mensen met een participatiewens. Hier kan bijvoorbeeld vrijwilligerswerk gedaan worden en er kunnen werkervaringsplekken worden gecreëerd.

- **Zorgvuldigheid**

'Werken naar' houdt in dat er niet ineens een toereikend geheel aan ontmoetingsinitiatieven bestaat. Om de energie van vrijwilligers te behouden en omdat voorzichtig starten verstandig is in het sociaal domein, gaat zorgvuldigheid boven snelheid.

- **Energie van vrijwilligers behouden**

Veel ontmoetingsinitiatieven zijn opgezet door vrijwilligers. Zij houden de touwtjes ook in de toekomst in handen. De gemeente stimuleert en faciliteert. Een overhaaste en onzorgvuldig handelende gemeente, bijvoorbeeld door te projecten te snel op te zetten en vervolgens weer stop te zetten, kan de energie van de vrijwilligers doen afnemen.

- **Voorzichtig starten is verstandig in het sociaal domein**

Het sociaal domein steekt ingewikkeld in elkaar. Er is sprake van allerlei verschillende belangen en belanghebbenden: inwoners, zorgaanbieders, hulpverleners, vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties. Het vergt tijd en aandacht om hen bij elkaar te brengen. Bovendien gaat 'ontmoetingsinitiatieven' deels over kwetsbare mensen. Zorgvuldigheid bij het verplaatsen van dagbesteding naar ontmoetingsinitiatieven is daarom belangrijk.

- **Betrouwbare overheid**

In samenwerking met ontmoetingsinitiatieven is de betrouwbaarheid van de overheid een belangrijk element. De gemeente moet doen wat zij zegt en zeggen wat zij doet. Ontmoetingsinitiatieven die plaats bieden aan mensen met een zwaardere zorgvraag moeten weten waar ze aan toe zijn. Ook hierdoor blijft energie bij vrijwilligers behouden. Zorgvuldigheid is daarom van belang.